

Ο καθεδρικός ναός της Αγίας Σοφίας στην Λευκωσία

Η ΛΑΤΙΝΟΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Η παρουσία των Λατίνων στην Κύπρο χρονολογείται από το 1126, όταν εδώ εγκαταστάθηκαν προνομιούχοι έμποροι από τη Γένοβα και τη Βενετία. Ωστόσο, η πραγματική ιστορία της λατινικής κοινότητας ξεκινά το 1192, όταν ο πιπούλαριος Βασιλιάς της Ιερουσαλήμ, Γκυ ντε Λουζινιάν, αγόρασε την Κύπρο από το Ριχάρδο το Λεοντόκαρδο. Στην προσπάθειά του να καθιερώσει ένα δυτικού τύπου φεουδαρχικό βασίλειο, έστειλε απεσταλμένους στη Δυτική Ευρώπη, την Κιλικία και το Λεβάντε, προσκαλώντας αστούς, ευγενείς, ιππότες και πολεμιστές να εγκατασταθούν στο νησί, προσφέροντάς τους απλόχερα φέουδα και προνόμια. Παράλληλα, το 1196 ίδρυθηκε η Λατινική Αρχιεπισκοπή στη Λευκωσία και Επισκοπές σε Αμμόχωστο, Λεμεσό και Πάφο.

Ως αποτέλεσμα, επί Φραγκοκρατίας και Ενετοκρατίας (1192-1489-1570), στην Κύπρο υπήρχε μεγάλος αριθμός λατινικών θρησκευτικών ταγμάτων. Μετά την πτώση της Άκρας (1291), η Κύπρος κατέστη το ανατολικότερο προπύργιο του Χριστιανισμού, το σημαντικότερο εμπορικό κέντρο του Λεβάντε και ίσως το πλουσιότερο βασίλειο της Ευρώπης, στο οποίο «ομιλούνταν οι γλώσσες όλων των εθνών υπό τον ουρανό». Οι σχεδόν τέσσερις αιώνες λατινικής παρουσίας άφησαν ανεξίπλη τη σφραγίδα τους στην πατρίδα μας: α) η περίφημη κουμανταρία, το αρχαιότερο επώνυμο κρασί παγκοσμίως, β) ο φραγκοβυζαντινός αρχιτεκτονικός ρυθμός, γ) η ιταλοβυζαντινή εικονική τεχνοτροπία, δ) οι διαλεκτικές λέξεις και τα τοπωνύμια που προέρχονται από τα Γαλλικά και τα Ιταλικά.

Η σημαντικότερη, ωστόσο, συμβολή των Λατίνων είναι οι εκκλησίες, τα διοικητικά κτίρια και τα οχυρωματικά έργα, τα σημαντικότερα από τα οποία είναι τα εξής: α) το Αββαείο του Μπέλλα-Πάις, μοναδικό δείγμα γοτθικής αρχιτεκτονικής, β) τα κάστρα [Πενταδάκτυλος (Άγιος Ιλαρίων, Βουφαρέντο, Καντάρα) και Γαστριά, Κερύνεια, Κολόσσοι, Λάρνακα, Λεμεσός, Πάφος], γ) οι καθεδρικοί ναοί της Αγίας Σοφίας (τέμενος Σελιμιγέ) και της Αγίας Αικατερίνης (τέμενος Χαϊντάρ Πασιά) και η μονή της Παναγίας (τέμενος Ομεριέ) στη Λευκωσία, δ) τα κυκλικά ενετικά τείχη της Λευκωσίας, με 11 καρδιόσχημους προμαχώνες και 3 πύλες, πρότυπο αναγεννησιακής αρχιτεκτονικής ε) οι καθεδρικοί ναοί του Αγίου Νικολάου (τέμενος Λαλά Μουστα-

φά Πασιά) και των Αποστόλων Πέτρου & Παύλου (τέμενος Σινάν Πασιά) στην Αμμόχωστο, στ) τα απόρθητα τραπεζοειδή μεσαιωνικά τείχη της Αμμοχώστου, ζ) οι πύργοι (Αλαμινός, Κίτι, Ξυλοφάγου, Πύλα, Χοιροκοπία), η) οι βασιλικές επαύλεις (Κούκλια, Ποταμιά) και θ) το βασιλικό παρεκκλήσι (Πυργά). Μετά την κατάκτηση της νήσου από τους Οθωμανούς (1570-1571), χιλιάδες Φράγκοι, Λουζινιανοί, Γενουάτες και Ενετοί σφαγιάστηκαν ή εξορίστηκαν και αρκετοί λατινικοί ναοί μετατράπηκαν σε τεμένη. Η Λατινική Εκκλησία διαλύθηκε και όσοι Λατίνοι επέζησαν των σφαγών και παρέμειναν στο νησί είχαν δύο επιλογές: είτε να γίνουν ορθόδοξοι είτε να ασπαστούν το ισλάμ. Πολλοί επέλεξαν έναν τρίτο δρόμο: έγιναν Λινοβάμβακοι (Κρυπτοχριστιανοί). Ωστόσο, σύντομα οι Φραγκισκανοί κατάφεραν να επανέλθουν, ίδρυοντας το 1596 τα μοναστήρια του Τιμίου Σταυρού (Λευκωσία) και της Παναγίας των Χαρίτων (Λάρνακα), τα οποία χρησιμοποιούνταν και ως χώροι διαμονής Ευρωπαίων εμπόρων, θαλασσοπόρων και περιπογήτων. Το 1629 επανιδρύθηκε η Λατινική Επισκοπή Πάφου, η οποία καταργήθηκε, όμως, το 1684, όταν ο Επίσκοπος απεβίωσε και το ποιμνιό του αριθμούσε μόλις 250 ψυχές. Από το 17ο αιώνα υπήρχε στην Κύπρο και μικρός αριθμός Αρμενοκαθολικών και Ελληνοκαθολικών καθώς και Καποւτσίνων μοναχών.

Το 1646 οι Φραγκισκανοί ίδρυσαν το αρχαιότερο σε λειτουργία σχολείο στην Κύπρο, τη Σχολή Τέρρα Σάντα (Λευκωσία). Από το 18ο αιώνα και μετά, ο λατινικός πληθυσμός του νησιού αυξήθηκε με την άφιξη στην Κύπρο Ευρωπαίων γαιοκτημόνων, γιατρών, διπλωματών, εμπόρων και τραπεζίτων, που ζούσαν κυρίως στο Φραγκομαχαλά της Λάρνακας - όπου βρίσκονταν και τα ευρωπαϊκά κονσουλάτα. Οι νεοαφιχθέντες προερχόταν από τη Γαλλία, την Ιταλία, την Ισπανία, την Αυστρία, τη Μάλτα και τη Δαλματία, ενώ μερικοί ήσαν Φραγκολεβαντίνοι. Το 1844 οι αδελφές του Τάγματος του Αγίου Ιωάννη της Εμφανίσεως ίδρυσαν τη μονή τους στη Λάρνακα, στην οποία λειτούργησαν παρθεναγωγείο και το πρώτο νοσοκομείο και φαρμακείο της Κύπρου, ενώ το 1879 λειτούργησε η εκκλησία της Αγίας Αικατερίνης στη Λεμεσό. Στα μέσα του 19ου αιώνα η λατινική κοινότητα αριθμούσε περίπου 400-600 άτομα.

Η έλευση των Βρετανών τον Ιούλιο του 1878, π θρησκευτική

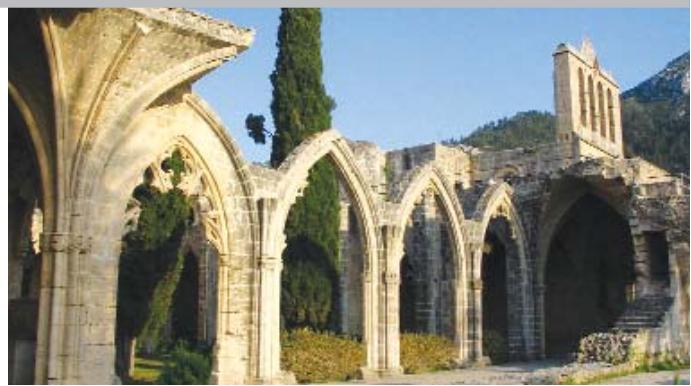

Ο καθεδρικός ναός του Τιμίου Σταυρού στην Λευκωσία

ελευθερία και η πιοτέρη διοίκηση, ενίσχυσαν ακόμη περισσότερο την εύπορη λατινοκυπριακή κοινότητα, η οποία μεγάλωσε με Καθολικούς από τη Μάλτα, την Ισπανία και τη Βρετανία, μερικούς Αρμενοκαθολικούς πρόσφυγες της Γενοκτονίας καθώς και κάποιους Μαρωνίτες οι οποίοι για διάφορους λόγους μετακινήθηκαν από τα χωριά τους στις πόλεις και ενσωματώθηκαν στη λατινική κοινότητα. Κατά την Αγγλοκρατία ιδρύθηκαν ο σύλλογος «Κονκόρτια» στη Λευκωσία, τα σχολεία/μονές Αγίου Ιωσήφ (Λευκωσία, 1884-1990, Λεμεσός, 1880-1921), Αγίας Μαρίας (Λεμεσός, 1923), Αγίου Γεωργίου (Κορμακίτης, 1936) και Τέρρα Σάντα (Αμμόχωστος, 1952-1974), καθώς και τα παρεκκλήσια Αγίας Ελισάβετ (Κερύνεια, 1907), Αγίου Αντωνίου (Κοντέα, 1910), Αγίου Βαρνάβα (Ξερός, περί το 1930), Παναγίας (Τρόοδος, 1932) και Αγίου Ιωσήφ (Πρόδρομος, 1936). Με την Ανεξαρτησία του 1960, το Σύνταγμα (**Άρθρο 2 § 3**) αναγνώρισε τους Λατίνους, Αρμένιους και Μαρωνίτες ως «θρησκευτικές ομάδες», οι οποίες με το δημοψήφισμα της 13/11/1960 επέλεξαν να ανίκουν στην ομόθρησκη ελληνοκυπριακή κοινότητα. Με βάση το **Άρθρο 109**, εκπροσωπούνται από έναν εκλεγμένο Εκπρόσωπο: μέχρι το 1965 ήταν πλήρες μέλος της Ελληνικής Κοινοτικής Συνέλευσης. Έκτοτε, συμμετέχει στη Βουλή των Αντιπροσώπων, χωρίς ωστόσο δικαίωμα ψήφου. Το 1960 κατοικούσαν στην Κύπρο 4.505 Ρωμαιοκαθολικοί εκ των οποίων οι 2.796 ήσαν μεσογειακής καταγωγής και οι 1.709 ήσαν Βρετανοί Καθολικοί.

Από το 1972 λειτουργεί το Μέλαθρο Ευγηρίας «Villa Regina Pacis» (Λάρνακα). Η βάρβαρη και άνομη τουρκική εισβολή του 1974 έπληξε και τη λατινοκυπριακή κοινότητα. Προσφυγοποίηθηκαν οι οικογένειες που διέμεναν στην Αμμόχωστο, την Κερύνεια, τον Ξερό και την Λευκωσίας ενώ καταλήφθηκαν το παρθεναγωγείο και η μονή της Αμμοχώστου και τα παρεκκλήσια στην Αμμόχωστο, την Κερύνεια και την Κοντέα. Το παρεκκλήσι στον Ξερό έγινε κυκλικός κόμβος ενώ το κοιμητήριο στον Άγιο Δομέτιο και το παρεκκλήσι του είναι έκτοτε απρόσιτα, αφού συνορεύουν με την πράσινη γραμμή.

Τα τελευταία 20-25 χρόνια, η δυναμική της λατινοκυπριακής κοινότητας έχει αλλάξει, με τον αιυδανόμενο αριθμό Ρωμαιοκαθολικών από χώρες της Ανατολικής και Δυτικής Ευρώπης, Νοτιοανατολικής Ασίας και Λατινικής Αμερικής, μερικοί από τους οποίους έχουν εγκατασταθεί μόνιμα στην Κύπρο. Οι παραδοσιακοί Λατινοκύπριοι σήμερα αριθμούν γύρω στα 1.000 άτομα, τα οποία ζουν κυρίως στην αστική Λευκωσία, Λεμεσό και Λάρνακα. Υπάρχουν, επίσης, περίπου 1.000 ξένοι Ρωμαιοκαθολικοί οι οποίοι απέκτησαν την κυπριακή υπηκοότητα, περίπου 5.000 αλλοδαποί Ρωμαιοκαθολικοί μόνιμοι κάτοικοι της Κύπρου (κυρίως Βρετανοί), πέραν των 6.000 Ρωμαιοκαθολικών οι οποίοι διαμένουν προσωρινά στην Κύπρο. Περίπου 800 Βρετανοί Ρωμαιοκαθολικοί υπηρετούν στην επισταθμία των Βρετανικών Βάσεων του Ακρωτηρίου και της Δεκέλειας ενώ

Το Αββαείο του Μπέλλα-Πάις

περίπου 550 Ρωμαιοκαθολικοί υπηρετούν στο απόσπασμα της ΟΥΝΦΙΚΥΠ.

Η λατινοκυπριακή κοινότητα διαθέτει τα περιεκτικά σχολεία Τέρρα Σάντα (Λευκωσία) και Αγία Μαρία (Λεμεσός) και το υπηραγωγείο La Souris Verte (Μέσα Χωριό, 1994), τα οποία παρέχουν άριστη εκπαίδευση, ανεξαρτήτως εθνικότητας ή θρησκεύματος, τις λατινικές εκκλησίες Τιμίου Σταυρού (Λευκωσία), Παναγίας των Χαρίτων (Λάρνακα), Αγίας Αικατερίνης (Λεμεσός), Αγίων Κοσμά και Δαμιανού (Μέσα Χωριό, 1995) και τις ελληνορθόδοξες εκκλησίες της Χρυσοπολίτισσας (Πάφος, 1987) και του Αγίου Δημητρίου (Πόλη Χρυσοχούς, 2006), εβδομαδιαίο ραδιοφωνικό πρόγραμμα στο ΡΙΚ και τις επίσημες ιστοσελίδες latinatholicsofcyprus.com και cypruscatholicchurch.org. Στη Λάρνακα υπάρχει μνημείο και άγαλμα για την αδελφή Sophie Chambon και προτομή του πατρός Serafino da Roccascalegna ενώ στη Λεμεσό υπάρχει άγαλμα του Αγίου Φραγκίσου της Ασσίζης.

Από το 2010 πνευματικός ηγέτης της κοινότητας είναι ο Φραγκισκανός πατέρας Εβέντοι Χερρέρα-Ντίαζ (ex officio Προνούντος του Βατικανού) ενώ από το 1991 Εκπρόσωπος είναι ο κος Μπενίτο Μαντοβάνι. Η κοινότητα διαθέτει δική της νεολαία, καταφύγια ζένων εργαζομένων [Αγίου Ιωσήφ (Λευκωσία) και Αγίου Φραγκίσου του Μετανάστη (Λεμεσός)] και διοργανώνει διάφορες κοινωνικές, πολιτιστικές, θρησκευτικές και φιλανθρωπικές εκδηλώσεις. Ο Εκπρόσωπος στέλνει τακτικά επιστολές στα μέλη και τους φίλους της κοινότητας ενώ με πρωτοβουλία του - τον Οκτώβριο του 2010 - κυκλοφόρησε το ντοκιμαντέρ «Ταξίδι στο χθες και στο σήμερα με τη θρησκευτική ομάδα των Λατίνων».

Ο καθεδρικός ναός του Αγίου Νικολάου στην Αμμόχωστο